Bru Noya (1959) és periodista. Des del 1978 ha exercit en diversos mitjans de comunicació, com *Tele/eXpres, Avui,* Ràdio i Televisió d'Andorra, *Altaveu* o l'Agència de Notícies Andorrana. Actualment treballa al *Bondia* i és corresponsal a Andorra de l'agència France Presse. També col·labora a *El Punt Avui.* És autor, juntament amb Txema Díaz-Torrent, del llibre *Perdoneu les disculpes* (Anem Editors, 2022). Entre el 2005 i el 2009 va ser cap de premsa del Govern d'Andorra. Ha guanyat els premis Pirene, Voice Awards i Semmelweis-Richter Journalism Award.

La barberia del Negus

anem

La barberia del Negus

L'Andorra del síndic Francesc Escudé

Bru Noya

Pròleg de Maria Teresa Cairat Vila

anem
EDITORS

anem EDITORS

La barberia del Negus.
L'Andorra del síndic Francesc Escudé
© del text: Bru Noya

© de les fotografies: els respectius autors
© del pròleg: Maria Teresa Cairat Vila

© D'aquesta edició:
Anem Editors, Encamp – Montellà, novembre del 2026
Edició, disseny i maquetació: Oliver Vergés Pons
Correcció i revisió: Serveis lingüístics Anem
www.anemeditors.com · contacte@anemeditors.com · @anemeditors

DL AND.509-2026
ISBN 978-84-18865-70-1 (Anem Editor, SL)
ISBN 978-99920-84-10-6 (Anem Editors, SL)

Imprès a GoPrinters (la Seu d'Urgell)

Tots els drets reservats. Sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, queden prohibides les reproduccions totals o parcials d'aquesta obra a través de qualsevol procediment. Dirigiu-vos al CEDRO <www.cedro.org> si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals d'algun fragment d'aquesta obra o per a qualsevol ús similar.

A la Canòlich i a l'Alba

PRÒLEG

Quan la meva amiga Isabel Escudé va demanar-me si volia escriure el pròleg del llibre sobre el seu pare, vaig tenir uns sentiments contradictoris: d'una part, les ganes de fer-ho, i d'una altra la por de no estar a l'altura, i així l'hi vaig manifestar. Però malgrat els meus dubtes, ella va insistir, i aquí em teniu davant un full en blanc intentant parlar de la persona, Francesc Escudé, el Paco de cal Josa, i del llibre sobre la seva sindicatura escrit per Bru Noya.

Només en iniciar la lectura de la biografia, una frase em va cridar l'atenció: «Escudé semblava un autèntic *gentleman* o un lord elegant i atent.» A mi sempre m'havia semblat un home molt elegant, alt, ben plantat, de cabell grisós, ondulat, amb un somriure als llavis, uns ulls clars amb una mirada serena, que es movia caminant de manera tranquil·la i solemne. Em recordava Gary Cooper avançant lentament pels carrers buits a *Sol davant el perill*.

Aquestes frases inicials fan referència essencialment al seu aspecte físic, però la figura del síndic destacava molt més per la personalitat. Francesc Escudé era una persona recta i amb un sentit de la justícia exemplar, sincer, molt amic dels seus amics. En aquest llibre Bru Noya, citant unes paraules d'Eduard Rossell, que va compartir sindicatura amb ell, escriu: «Era la persona més honesta que he conegut.» Unes paraules molt encertades i compartides

pels qui el vam conèixer; si la seva vida hagués estat una obra musical, l'honestedat n'hauria estat el *leitmotiv*. En tots els seus actes i decisions hi pesava molt l'aspecte social de la qüestió que havia de tractar; si s'havia de cedir un pam de terreny, no es valorava igual si es tractava de vendre'l a un particular que si s'havia de donar al comú, que en volia fer un ús públic.

Durant la seva sindicatura, que s'estén del 1966 al 1972, Andorra va viure una època de canvis socials profunds. Entre altres reformes de millora de la societat, remarcarem la posada en marxa de la CASS; es va fer un pas endavant per integrar les noves generacions ampliant la possibilitat d'adquirir la nacionalitat als fills de mare andorrana i descendents de segona generació; es van iniciar les primeres actuacions per a l'andorranització de l'ensenyament; les dones van obtenir el dret de vot, i es va obrir la Clínica Meritxell. Durant aquests anys de transformacions, que ell va defensar com a indispensables per al progrés social, el síndic Escudé va ser la persona idònia per fer avançar el país sense perdre de vista el respecte per la història, la defensa de la identitat i la preservació de la independència.

Enmig dels encerts, les creacions i els canvis d'aquells anys, Andorra va viure també altres fets complicats, alguns de tràgics i difícils de superar, com el foc que va cremar el Santuari de Meritxell fins a deixar-lo reduït a cendra i va comportar la desaparició de la imatge de la maredeu, o la fallida del Banc Immobiliari i Mercantil d'Andorra, que va suposar un daltabaix en el sistema bancari. A totes aquestes desgràcies el síndic hi va fer front amb serenitat i enteresa, malgrat les dificultats. Andorra va tenir la sort de tenir al capdavant de la comunitat una persona capaç

d'afrontar esdeveniments complexos, inesperats i difícils d'assumir.

Permeteu-me que evoqui una anècdota que revela el tarannà afable i decidit alhora de Francesc Escudé. Es tracta de la visita oficial del copríncep francès Charles de Gaulle, durant la seva sindicatura, que va tenir molt ressò en la premsa europea però que va estar a punt de provocar un incident diplomàtic. Els serveis del copríncep francès volien que el síndic Escudé entrés a França a rebre'l, cosa que va refusar per considerar encertadament que el síndic havia de rebre el copríncep en territori andorrà. Finalment el problema es va solucionar pacíficament i de la millor manera per a les dues parts. El General De Gaulle, en el seu discurs a la població, va insistir que Andorra havia de modernitzar les seves institucions i obrir-se cap al futur, i va fer promeses interessants per a l'esdevenidor.

L'època de la sindicatura de Francesc Escudé va ser un període de fort augment demogràfic a causa de la immigració. En deu anys Andorra va passar de set mil a divuit mil habitants, dels quals el seixanta per cent eren forans. La tasca era ingent: calia integrar aquesta franja de població estrangera respectant la diversitat, els drets i llibertats de les persones que arribaven al país, i s'havia de treballar per no perdre els valors genuïns de la identitat andorrana.

Si per alçar un edifici cal posar pedra sobre pedra de manera precisa i sospesada, igualment per construir una nació s'ha d'avançar pas a pas. L'Andorra moderna dels anys setanta no es podia aixecar només sobre una base econòmica, amb el repte de fer diners i esdevenir un país ric; calia acompanyar el progrés amb valors i plantejaments nous sovint agosarats per la mentalitat de l'època.

S'albirava un futur complex. El motor de canvi el protagonitzava la voluntat dels homes polítics d'aquells anys i molt concretament de Francesc Escudé, síndic general, que va saber compaginar en tot moment una mirada oberta sobre un futur modern, i de creixement del país, amb el respecte per les tradicions i la idiosincràsia andorranes.

La lectura de llibres com aquest sobre èpoques de la història recent ens dona la possibilitat de reflexionar sobre el nostre passat i ens convida a afrontar la proximitat i la llunyania. Ens permet alhora mesurar els moments en què cal afirmar amb rotunditat els principis propis i la identitat. La memòria i l'exemple ens han d'ajudar a continuar amb encert el camí de la nostra història, progressar cap a un món més humà, corregir les falles i finalment omplir les escletxes de l'oblit.

Maria Teresa Cairat Vila

La barberia del Negus

L'Andorra del síndic Francesc Escudé

«BARBER MUT MAI SIA CONEGUT»

Temps enrere, les barberies eren llocs de trobada, de socialització. Els diumenges, que sempre tenien obert, hi anaven veïns de totes les categories socials. Tothom es reunia a la barberia per discutir sobre els problemes socials, sobre la política. Es tallava el cabell i s'afaitava amb una fulla esmolada muntada, o amb navalla. Es remullava la barba amb una brotxa amb aigua i sabó.

A Sant Julià de Lòria, a la planta baixa de cal Vermell hi havia la barberia coneguda com «la del Negus», ja que el propietari i barber, Joan Cases, s'assemblava a l'emperador d'Abissínia (actual Etiòpia) conegut per aquell nom. Era un lloc de trobada per als lauredians. Alguns hi anaven a afaitar-se cada dia, com el síndic Francesc Cairat, s'hi llegia el diari i s'intercanviaven xafarderies, notícies i anècdotes. Era freqüentada per personatges populars de la vila com «el Pepitol» Pol, Ricardo Mas, Emili Oliva i Francesc Escudé, entre molts d'altres. La façana està decorada imitant carreus per sobre de les obertures de la balconada, de barana de ferro treballat.

La del barber és una figura popular. Les dites i els refranys dibuixen la barberia com un niu de xafarderies. «Secret dit a la muller és com si fos dit al barber.» Xerraire, mentider, boig i parlader, li deien. «Barber mut mai sia conegut.» Igual com els sastres, que també n'hi havia

a Sant Julià de Lòria, els barbers «tallen més amb la llengua que amb les tisores». Ja se sabia. «A la taverna i a cal barber, es diu mal d'en Pere i d'en Pau també.» L'ofici de barber, però, era mal considerat: «Tothom el sap fer», «és feina de no res» i mal remunerat: «Barbers i sagnadors no guanyen amb un ofici i n'han de fer dos.» Això sí, es preferia com a barber un jove amb bon pols que no pas un de molt experimentat: «Metge de setanta i barber que no arribi als quaranta.» N'hi havia segurament d'arrauxats i destralers, que no deixaven «pèl a raure». D'altres eren més aguts i irònics, que «tallaven més fins que un raor».

La barberia del Negus o del Vermell va ser testimoni d'una època d'Andorra amb dos síndics, Francesc Cairat i, especialment, Francesc Escudé, el protagonista d'una etapa apassionant del país.

Sumari

Pròleg	9
«Barber mut mai sia conegut»	15
Prefaci londinenc	17
Un afer misteriós	21
La visita del general De Gaulle	25
El complicat inici de la CASS	35
Els consells de Francesc Cairat	39
La vida a cal Josa	43
El telèfon automàtic	45
Pompeu Fabra	47
Sense coprínceps	51
L'assassinat del doctor García	53
Ossos a Soldeu	59
La casa del Trillà	63
L'escudella més popular	65
El vot de les dones	69
Històries de Sant Julià de Lòria	73
Aires de canvi	81
Una dècada convulsa	83
L'afer de les ràdios	87
El futur d'Andorra	91
L'incendi de Meritxell	97
Comiat londinenc	99
Annex: L'Andorra del síndic Escudé	101